

Samenwerken met cultuur bij veerkrachtig ouder worden

Wytske Lankester (Wytske.Lankester@han.nl)

***'Cultuur wordt nog te vaak geïsoleerd
bekeken als onderdeel van het
activiteitsaanbod náást de dagelijkse
praktijk. Terwijl de rijkdom en meerwaarde
juist zit in het integraal onderdeel zijn van de
dagelijkse gang van zaken.'***

(Adriana Jens, oprichter van de
Stadscompagnie)

***'Wees bewust van elkaars verschillende
werkwijze, snelheid en taal. Durf elkaar daar
op aan te spreken.'***

(Anita Erkelens en Maria vd Post,
programmameiders Lang leve kunst &
Naoberschap)

INLEIDING

In de uitdaging om ondersteuning voor (thuiswonende) ouderen anders te organiseren, komt er steeds meer aandacht voor wat ouderen doen en nodig hebben om hun welzijn te behouden en versterken. Waar worden ze blij van? Wat kunnen ze goed? Welke verhalen willen ze delen? Waarin willen ze (samen) blijven leren? Cultuur speelt daarbij een belangrijke rol. Zowel beleven als actief meedoen aan allerlei vormen van cultuur is vaak een belangrijk onderdeel van het dagelijks leven van ouderen. Het biedt zingeving, plezier en expressiemogelijkheden, verschillende manieren om je (levens)verhaal te vertellen en een plek om anderen te ontmoeten. In de afgelopen jaren is er in Gelderland veel kennis en ervaring opgebouwd met deze manier van domein overstijgend samenwerken met cultuur; het sociaal-artistisch samenwerken (Figdor et. al., 2020). Dat gebeurde in een groot netwerk van sociaal-artistische praktijken, deelnemers, opleidingen, studenten, onderzoekers, beleidsadviseurs en organisaties vanuit zowel het sociale als artistieke domein. Dit netwerk is onlangs opgegaan in de [landelijke community Samenwerken met cultuur op 1sociaaldomein](#).

Sociaal-artistiek samenwerken gaat over gelijkwaardig complementair partnerschap rondom een gezamenlijke maatschappelijke uitdaging. Het richt zich op het ontwikkelen van zowel sociale als artistieke kwaliteit, die samen kunnen bijdragen aan gezondheid, welzijn en het versterken van de sociale kwaliteit. Deze benadering positioneert **cultuur als een betekenisvolle drager, verbinder en betekenisgever in de samenleving**, in plaats van cultuur alleen instrumenteel in te zetten of te beschouwen als kunst omwille van de kunst zelf. Sociaal-artistische activiteiten dragen bij aan **Veranderkracht** voor de ouderen en hun omgeving. Dat wil zeggen; ze herbergen mogelijkheden om te (blijven) veranderen en om te gaan met veranderingen om je heen (Figdor, Lankester, Schouwenburg & Verharen, 2026).

Vanuit het leeratelier Veerkrachtig ouder worden & professionaliseringsthema Samenwerken met cultuur is in het najaar van 2025 een klein onderzoek uitgevoerd. Het doel was om inzicht te krijgen in hoe en waar er in de regio van de Werkplaats Sociaal Domein Arnhem Nijmegen (WSDAN) tussen (sociaal-)artistieke praktijken en zorg- en welzijnspartijen nu al sprake is van samenwerking gericht op veerkrachtig ouder worden, wat de lessen daaruit zijn en welke behoefte er is om dit verder te versterken. Wat betreft kennis die beschikbaar is, praktijkvoorbeelden en het uitzetten van de behoeftepeiling middels een korte vragenlijst en gesprekken, werd geput uit de basis die al gelegd is in de [community Samenwerken met cultuur](#). Daarnaast werd gebruik gemaakt van het partnernetwerk van het leeratelier Veerkrachtig ouder worden.

Onderstaande resultaten vormen een begin van een overzicht en beogen niet volledig te zijn. Zo zijn de antwoorden op de vraag naar behoeften gebaseerd op de reacties uit drie sociaal-artistische praktijken.

RESULTATEN

*Welke **behoeften** hebben sociaal-artistische praktijken die op het gebied van veerkrachtig ouder worden al langer ervaring hebben met domein overstijgend samenwerken met verschillende domeinen, om meer (regio overstijgend) in actie- leernetwerken samen te werken? Op welke **thema's** zouden ze dat willen doen?*

1. Groei naar een sterkere en meer gelijkwaardige samenwerking waarin beide domeinen elkaars taal beter gaan begrijpen en samen nieuwe taal ontwikkelen door kennisdeling vanuit ieders vakgebied en nieuwe kennis samen te ontwikkelen. Thema's: veranderende generatie, participatie en eigenaarschap van ouderen, rolverdeling en regie in projecten, kunst, preventie en filosofie (de kunst van het leuk en vitaal oud worden).
2. Samenwerken met andere domeinen naast sociaal en artistiek, zoals wonen, natuur, duurzaamheid, oude ambachten.
3. Ontschotten tussen sociale en culturele organisaties en voorzieningen om bijvoorbeeld signalen te kunnen delen.
4. Opzetten van een regionaal leernetwerk in Oost Nederland. Voor uitwisseling, intervisie, gezamenlijke (onderzoeks)projecten, subsidieaanvragen en open verbindingen naar opleidingen.
5. Niet één allesomvattende methodiek nastreven, wel inzicht krijgen in alle mogelijke methodieken en visie te ontwikkelen wanneer welke het beste toepasbaar is.
6. Apart programma ontwikkelen door en met ouderen. Thema's en wensen graag laten aandragen door de ouderen zelf en hen prikkelen met mogelijkheden.

Wat zijn **voorbeelden van sociaal-artistische praktijken**, projecten en initiatieven rondom veerkrachtig ouder worden in de regio van de WSDAN?

Bij [Amphion](#) is het hele [\(ouderen\)programma Lang Leve Kunst & Naoberschap](#) geënt op de samenwerking tussen sociaal en cultuur. Zo richt het project [Kunstnaobers](#) zich op het opzetten van lokale duurzame communities waarbinnen zelfstandig wonende ouderen kunnen participeren in kunstactiviteiten. Hierbij werkt Amphion samen met regionale welzijnspartners zoals [Buurtplein](#), [Welcom Montferland](#), [Dorpskamer Bronckhorst](#) en de [Sociaal Werk Oude IJsselstreek](#) en lokale professionele kunstenaars.

Met het door Amphion ontwikkelde concept [Kunst door de brievenbus](#) deden ze mee aan het landelijke door VitaValley uitgevoerde [onderzoek naar de Social Return On Investment \(SROI\) van Kunst en Cultuur in de Langdurige Zorg en Ondersteuning](#).

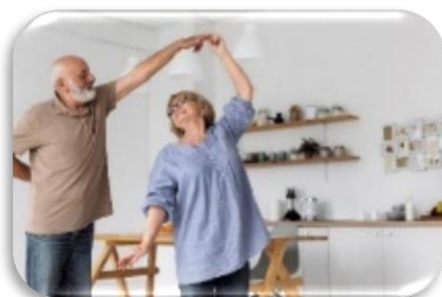
[De Stadscompagnie](#) is het overdagkoor van en voor Arnhemmers. Met onder andere [Stichting Welzijn Ouderen Arnhem \(SWOA\)](#) worden op diverse plekken in de stad zingcafés en zangontmoetingen georganiseerd.

[Club Goud](#) zet zich in om ouderen zo lang mogelijk verbonden te houden met de maatschappij. Ze werken daarbij samen met bijvoorbeeld [Stadsreporters](#), [Talis](#), [Beeldbrengers](#), [Lindenberg Cultuurhuis](#) en [Bindkracht10](#).

[Introdans](#) wil met haar Educatie & Interactie programma de danskracht delen met alle verschillende mensen. Zo organiseerde ze samen met [SWOA](#) in het project [Golden Moves](#) een toegankelijke danslessenreeks voor ouderen vanaf 60 jaar.

[Diva Dichtbij](#) zingt met aandacht binnen de zorg. Ze richten zich op zieke mensen, jong én oud, die wel een muzikale omhelzing kunnen gebruiken. Zo komen ze bijvoorbeeld in verzorgingshuizen voor mensen met dementie en hospices en hebben ze een trainingsaanbod [Oprecht contact voor zorgpersoneel](#).

[Fit-Art](#) zet kunst in allerlei vormen in voor welzijn van mensen in zorghuizen en voor thuiswonende vitale en minder vitale senioren. Kreggel & Kwiek is bijvoorbeeld een kunstcircuit voor en door senioren in de gemeente Berkelland en binnenkort komt hun boek TROTS uit met 12,5 jaar aan verhalen en ervaringen van deelnemers. Ze werken onder andere samen met [Culturije](#)

[Muzehof](#) centrum voor de kunsten heeft naast haar [cursusaanbod voor ouderen](#) ook verschillende [projecten rondom ouderen](#). [Parels voor de Kunst](#) was een tweejarig programma gericht op bevordering van actieve cultuurparticipatie door ouderen (60+) in de gemeenten Zutphen, Lochem en Brummen. Muzehof werkte daarin samen met vele partners uit zorg, welzijn, cultuur en gemeenten zoals het [Odensehuis Zutphen](#), [Welzijn Brummen](#), [het Kröller Möller museum](#) en [Zorgorganisatie Sensire](#).

[Lindenberg Cultuurhuis](#) wil met haar programma's in de wijken met kunst meer mensen mee laten doen en verbindingen maken. In samenwerking met [Bindkracht 10](#) en [Sterker Sociaal Werk](#) organiseerden ze bijvoorbeeld het [Project Vergeten Recepten](#) waarbij jongeren een aantal ouderen interviewen over hun favoriete maaltijd van vroeger. Van deze vergeten recepten worden maaltijden gemaakt en ze dienen tevens als inspiratie voor een creatieve uiting van de jongeren, zoals een gedicht of dans.

[Liemerije](#) biedt mensgerichte ouderenzorg in de Liemers en omgeving. Ze hebben een speciaal [programma Kunst en cultuur](#) waarin cliënten nieuwe dingen ontdekken, leren en uitdagingen aangaan.

[Boogie Woogie](#) is het centrum voor kunst, cultuur en maatschappelijke projecten in de Oost-Achterhoek. Zij bieden naast hun cursusaanbod ook projecten zoals [Zin in de ouderdom](#) waarbij in een reeks bijeenkomsten waarin kunst, cultuur en zingeving met elkaar verweven. Schilderijen, poëzie en literatuur vormen de aanleiding voor gesprek en reflectie, waarna deelnemers hun eigen ervaringen (creatief) kunnen vormgeven. Ze werken hierbij samen met [de Protestantse Gemeenschap Winterswijk](#) en de [gemeente Winterswijk](#).

[Kunstwerk!](#) is de culturele voorziening voor kunst, cultuur en kennis op verschillende locaties in de Liemers. Ze dragen bij aan persoonlijke ontwikkeling, bieden een podium voor de regio en zijn de ontmoetingsplek van de Liemers. In samenwerking met [Liemerije](#) introduceerden ze onder andere het [Kunstmaatje in de zorg](#) waarbij bevrijdingsrokken werden gemaakt voor de expositie 80 jaar vrijheid.

[Rozet](#) heeft een cultureel programma voor 55Plusers met onder andere Cultuurcafés in vier wijken met mogelijkheden voor ontmoeten, ontwikkelen en ondersteunen.

[Sterker ouderwerk heeft een programma Deel de dag Kunst en cultuur](#) speciaal voor ouderen die graag nieuwe dingen willen leren en zich willen ontwikkelen.

In het [Openluchtmuseum](#) staat een [Huis van herinnering](#). Een huis voor ouderen met dementie om herinneringen op te halen door het prikkelen van allerlei zintuigen.

Op de [Culturele Kaart Gelderland](#) zijn nog veel meer sociaal-artistieke praktijken te vinden!

Welke **kennis** is er regionaal en landelijk al over de verbinding veerkrachtig ouder worden & kunst-cultuur?

Het [Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst \(LKCA\)](#) heeft een [Kennisdossier Cultuur en ouderen](#) waarin informatie over effecten, financiering, tips en voorbeelden te vinden zijn zoals het rapport [Ga samen voor oud! - twaalf inspirerende projecten met ouderen: professionals uit kunst en zorg over het succes van de samenwerking](#).

[Leyden Academy on Vitality & Ageing](#) doet onderzoek, geeft onderwijs en ontwikkelt innovatieve oplossingen samen met ouderen. Zij hebben onder andere een [Kennisdossier Kunst en zorg](#) waarin artikelen en onderzoeken te vinden zijn zoals bijvoorbeeld [Kunst-zinnig in de zorg](#) over de waarde van kunstactiviteiten voor ouderen.

[Movisie](#) (het landelijk kennisinstituut voor samenhangende aanpak van sociale vraagstukken) heeft artikelen, onderzoeken en effectieve sociale interventies verzameld waarin de verbinding tussen kunst & cultuur en ouder worden centraal staat. Zoals:

- [Grijze Koppen Orkest: 'We brengen mensen bij elkaar door middel van muziek'](#)
- [Hoe het maken van foto's leidt tot het delen van authentieke verhalen](#)
- [De kracht van kunst: 'Als ik dans, vergeet ik alles'](#)
- [Theaterdansvoorstelling was 'strohalm' in tijden van corona](#)
- [Kunst inzetten voor een betere kwaliteit van leven](#)
- [Plezier in het hier en nu](#)
- ['Ik had niet gedacht dat ik dit nog kan'](#)
- [Kunst draagt bij aan zingeving en kwaliteit van leven van ouderen](#)
- [De kunst van het ouder worden](#)

[Vilans](#) (kennisorganisatie voor zorg en ondersteuning) geeft [8 tips voor kunst en cultuur in de ouderenzorg](#).

Welke **kennis** is er regionaal en landelijk al over sociaal-artistiek samenwerken als manier van domein overstijgend samenwerken (onder andere ten behoeve van veerkrachtig ouder worden)?

[Cultuur Oost](#) (de Gelderse adviesorganisatie voor kunst & cultuur) biedt een overzicht van wat er in Gelderland gebeurt op het gebied van [Domein overstijgend Samenwerken met Cultuur](#) en de [Veranderkracht van cultuur in het sociaal domein](#). Er zijn artikelen te vinden over verschillende onderwerpen zoals [Sociale impact levert meer op](#). Ook is daar meer informatie te vinden over de in de [Gelderse Community ontwikkelde manier van Sociaal-Artistiek Samenwerken](#) en hoe die is opgegaan in de Landelijke [Community domein overstijgend samenwerken met cultuur](#).

De beweging [Arts in health](#) wil een permanente plek maken voor creatieve kunstpraktijken in de Nederlandse gezondheidszorg door zich te richten op beleid, onderzoek, onderwijs en praktijken. Er is van alles te vinden van events zoals [Expositie New Old: the Art of Growing Older](#) tot artikelen in het internationale [Journal of Applied Arts & Health](#).

In aansluiting op de Arts In Health beweging zijn [Amphion](#), [Boogie Woogie](#), [Culturije](#) en [Warkhouse](#) in de Achterhoek gestart met de [Beweging en statement kunst & gezondheid Achterhoek](#) waarmee ze kunst toegankelijk willen maken voor alle inwoners van de Achterhoek, ondersteund door een duurzame sociaal-artistieke infrastructuur.

[Movisie](#) heeft een serie artikelen die meer algemeen gaan over de verbinding tussen het sociale domein en kunst & cultuur:

- [‘Verbinding tussen kunst & cultuur en het sociale domein wordt steeds belangrijker’ | Movisie](#)
- [Inzetten van kunst zorgt voor leefbare wijken](#)
- [Kunst en positieve gezondheid: het werkt!](#)
- [Steeds meer kunstenaars aan het werk in zorg en ondersteuning](#)
- [Rotterdams Platform Cultuur en Welzijn aan de slag met: kunst en cultuur in zorg en welzijn](#)
- [Kracht uit kunst in beeld](#)
- [Theater als middel om te leren in de zorg](#)

[Hanze Hogeschool Groningen](#) heeft een [Kenniscentrum Kunst & Samenleving](#) waar praktijkgericht onderzoek gedaan wordt naar hoe kunstenaars, ontwerpers, musici en docenten kunsteducatie kunnen bijdragen aan een menswaardiger en duurzamere wereld door intensief samen te werken met uiteenlopende sectoren in de samenleving.

Ook op bestuurlijk niveau gebeurt veel in het maken van verbindingen tussen cultuur en maatschappelijke opgaven. In de [Bestuurlijke afspraken cultuurbeoefening 2025-2028 – Ministerie Onderwijs Cultuur Wetenschap \(OCW\), Vereniging Nederlandse Gemeenten \(VNG\), InterProvinciaal Overleg \(IPO\)](#) wordt het in de derde ambitie geformuleerd als ‘*Cultuur speelt een belangrijke rol bij sociale cohesie, mentale gezondheid en de leefbaarheid van wijken en dorpen. De samenwerking tussen cultuur en domeinen zoals zorg, welzijn en onderwijs wordt verder versterkt.*

BRONNEN

Figdor, R., Peerenboom, L., Mensinga, X., Wicherink, B., Bleijerveld, B., van den Bosch, N., Claassen, W., Cornelissen, R., Flapper, I., Heijne, D., Jager, M., Jobse, M., Kersbergen, S., Lankester, W., van Lieshout, M., Minke, F. and Wicher, C. (2020) *De Veranderkracht van sociaal-artistiek samenwerken: onderweg naar een gedeelde visie en werkwijze*, Arnhem: Cultuur Oost. [De-Veranderkracht-van-Sociaal-Artistiek-samenwerken-2.pdf](#)

Figdor, R., Lankester, W., Schouwenburg, H. & Verharen, L. (2026) *The transformative power of social-artistic co-creation: grassroots innovation through community engagement*. In: May-Chahal, K., Mijland, F. & Postema, S. (eds.) (2026) *Community-University Engagement and Praxis: Knocking on the Door of the Ivory Tower*. Bristol: Policy Press.

